

Vereniging voor Zoogdierkunde
en Zoogdierbescherming

***Quick Scan van en een visuele inspectie
op winterslapende vleermuizen in de
hefbrug bij Zeeburg (Amsterdam)***

E. A. Jansen

Januari 2006

Notitie van de Zoogdierverseniging VZZ

In opdracht van RWS

Quick Scan van en een visuele inspectie op overwinterende vleermuizen in de hefbrug bij Zeeburg (Amsterdam)

Notitie nr.: 2006. 07
Datum uitgave: Januari 2006
Auteurs: E. A. Jansen
Productie: Stichting VZZ
Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, Nederland
Tel. 026-3705318, E-mail: zoogdier@vzz.nl

Naam en adres opdrachtgever: RWS
P. van Veen, E. van Duijn
Nieuwegein
Paul.vVeen@dut.rws.minvenw.nl

Deze notitie kan geciteerd worden als:

Jansen, E.A. & A. M. Spitzen. 2005. Quick Scan van en een visuele inspectie op overwinterende vleermuizen in de hef brug bij Zeeburg (Amsterdam). VZZ rapport 2006.xx. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de VZZ; opdrachtgever vrijwaart de VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ)

Deze notitie is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze notitie mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ), noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inleiding

Rijkswaterstaat is voornemens de hefbrug bij Zeeburg af te breken. Deze stuw is in de jaren vijftig aangelegd als kering bij stormvloed. Na het gered worden van de deltawerken is deze stuw overbodig geworden. De torens hinderen de scheepvaartradar en de doorvaart is te smal geworden. De stuw zelf is een vijftal jaren geleden al verwijderd. Van de stuw resteren alleen nog de twee heftorens. Iedere toren bestaat uit drie kelderruimten, twee holle torens en een lierkamer. Gezien de ligging, het geringe gebruik en de bouwwijze is het gebouw een potentiële verblijfplaats voor vleermuizen. Het werd noodzakelijk geacht middels een veldonderzoek de mogelijke gevolgen van het gebruik van dit terrein voor vleermuizen te beoordelen.

Gekozen is om allereerst een quick scan uit te voeren naar eventueel gebruik door vleermuizen in de zomermaanden aangevuld met een visuele inspectie naar overwinterende vleermuizen

De quick scan dient om een eerste indicatie te krijgen van de huidige soortenrijkdom van het terrein, de mogelijke locaties van kolonies en de overige functies van het terrein voor de verschillende soorten. Deze informatie is onontbeerlijk om eventueel in een later stadium een gerichte en efficiënte inventarisatie uit te voeren.

Een quick scan is een nuttig instrument om binnen een kort tijdsbestek informatie te verkrijgen over de geplande ruimtelijke ingreep in relatie tot de aanwezigheid van zoogdieren in het terrein. Een quick scan kan buiten het optimale veldseizoen worden uitgevoerd. De resultaten van de quick scan kunnen worden gebruikt om te beoordelen welk vervolgonderzoek noodzakelijk is en hoe en wanneer dit onderzoek uitgevoerd dient te worden.

Dhr. Jansen heeft op 27 januari 2006 het terrein bezocht en beoordeeld.

Resultaat

Op de inspectiedatum kon alleen de westelijke toren geïnspecteerd worden. In de westelijke toren zijn alle toegankelijke ruimten visueel geïnspecteerd.

Visuele inspectie van de kelderruimten

De kelder bestaat uit drie afzonderlijke ruimten welke door goed afsluitende deuren gescheiden worden. De generatorruimte heeft geen toegangen van buitenaf behalve een opening voor kabels naar de middelste kelderruimte. In dit deel werden geen vleermuizen gevonden. Het middelste gedeelte van de kelder is de toegang tot de kelder en materiaalopslagruimte. Deze ruimte heeft twee ventilatiegaten afgedekt met houten roosters. Deze ruimte is voor vleermuizen toegankelijk, maar vrij koud. In deze ruimte werden geen vleermuizen aangetroffen en ook geen sporen gevonden, zoals keutels tegen de wand of wandverkleuring bij hangplekken wat wijst op eventueel gebruik door vleermuizen in de herfst. Het derde gedeelte, de GEB transformatorruimte, kon maar gedeeltelijk gecontroleerd worden. In deze ruimte zijn geen vleermuizen of sporen van aanwezigheid van vleermuizen gevonden. De eigenlijke transformatorruimte is zodanig afgesloten dat deze ontoegankelijk is voor vleermuizen.

Visuele inspectie van de kabelkoker

Vanuit kelderruimte loopt een 0,6x0,6m brede koker naar boven. In deze koker werden behalve heel veel spinnenwebben geen vleermuizen of sporen van gebruik in de herfst aangetroffen. Deze ruimte is voor wel toegankelijk door middel van twee openingen in het toegangsluik vanaf de lierruimte (boven) en een kabelgat op 0,6 meter hoogte vanaf het "binnenplein"

Visuele inspectie van de tweede koker/luchttoevoer

Deze tweede koker is de luchttoevoer voor de dieselgenerator in de kelderruimte. Deze smalle ruimte is niet toegankelijk en aan twee zijden afgesloten met roosters. Het buitenrooster is fijnmazig en ontoegankelijk voor vleermuizen.

Visuele inspectie van de lierruimte

De wand en dakbedekking van de lierruimte bestaat uit enkel gevouwen plaatwerk en heeft geen, zoals in de bouwtekening aangegeven, isolatiemateriaal. De lierruimte zelf is zeer licht door het zeer grote raamoppervlakte en heeft geen wegkruipmogelijkheden voor vleermuizen. Alleen vogels, witte kwikstaarten?, gebruiken deze ruimte regelmatig. De muren zijn volsteen uitgevoerd en bevatten geen spouw. Op de buitenmuren zijn enkele metalen platen bevestigd (aanduidingborden); de ruimte achter de borden is erg smal. Onder de borden zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op een gebruik door vleermuizen in de zomer- of herfstmaanden.

Conclusie

De visuele inspectie op aanwezigheid van overwinterende vleermuizen is midden in de winterslaapperiode van vleermuizen uitgevoerd. In de gecontroleerde kelderruimten zijn geen vleermuizen aangetroffen. De kelders van de westelijke toren zijn geen winterverblijfplaatsen voor vleermuizen. In de kelderruimten, kabelkoker en lierruimte zijn geen aanwijzingen gevonden die wijzen op gebruik in het voorjaar, zomer of najaar door vleermuizen. Door afwezigheid van spouwmuren of scheuren in het metselwerk zijn er ook geen mogelijkheden voor gebruik of aanwezigheid van vleermuizen in de muren. Vleermuizen maken geen gebruik van de westelijke toren van de Hefbrug Zeeburg. De Oost toren kon niet geïnspecteerd worden, maar is een exact kopie van de West toren. Alhier zijn de kelderruimten en de lierruimte bewoond door een kraker. De dagelijkse storing maakt het zeer onwaarschijnlijk dat deze ruimten door vleermuizen gebruikt worden.

Beide torens zijn geen vaste rust- of verblijfplaats van vleermuizen zoals bedoeld in artikel 11 van de Flora & Faunawet. Voor sloop van deze twee gebouwen is derhalve geen ontheffing van de Flora & Faunawetgeving nodig.

Aanbevelingen

Het is zaak beide gebouwen zodanig af te sluiten dat in de periode tussen nu en de sloop geen vleermuizen de ruimten alsnog gaan gebruiken. Dit dient op zo kort mogelijk termijn te gebeuren. Indien de afsluiting na 10 februari wordt gerealiseerd is het mogelijk dat vleermuizen de kelders alsnog ontdekken en gaan gebruiken. Indien de afsluiting later dan deze datum gebeurt is een rondgang/inspectie van de kelderruimten opnieuw nodig.

Beide kelders liggen vlakbij de natte EHS langs Amsterdam Oost. Met betrekkelijk weinig middelen zijn de kelderruimten in te richten als vleermuiswinterverblijf. Deze inrichting zal waarschijnlijk goedkoper zijn dan het afbreken en het afvoeren van het puin. De torens worden dan wel gesloopt. Ongeveer 1m van de kabelkoker kan blijven staan en met een afsluitbare stalen plaat afgedekt worden. De drie luiken kunnen vervangen worden door betonnen varkensroosters of groenplaten met worteldoek. Bovenop de kelder wordt zo'n 50cm grond gestort. De twee "raampjes" in de kelder worden met bewapening dichtgestort met uitzondering van een smalle opening van 15x5cm. Hierdoor wordt het klimaat in de kelder warmer en vochtiger. Om niet meer aansprakelijk te zijn voor het beheer kan de kelder daarna overgedragen of in bruikleen gegeven worden aan een natuurbeschermingsorganisatie. Waarschijnlijk is het lot van deze kelders al beschikt, maar bij toekomstige stuw en sluiswerken kan dit een economisch en ecologisch gunstig alternatief zijn.

Literatuur

- Brinkmann R, L. Bach, C. Dense, H.G.J.A. Limpens, G. Mascher en U. Rahmel.
1996. Fledermause in Planung. Natur und Landschaftsplanung 8: 229-236.
- Brinkmann & H.G.J.A. Limpens. 1999 The role of bats in landscape planning. Trav. Sci. Mus. Nat. Hist. Nat. Lux 31; 119-136.
- Daan, S. 1973. Activity during natural Hibernation in three species of vespertilionid bats. Neth. J. Zool. 23: 1-71.
- De Reu, J. & S. Daan, 1973. De activiteit van overwinterende vleermuizen in de ijskelder te Middenduin. De levende natuur: 265-273.
- Dietz & Helversen
- Dijkstra, V., H. Limpens, E. Jansen, N. Hoogeveen, L. Verheggen, 1999. Vleermuizen in Gelderland, naar een actieplan voor aandachtsoorten. Provincie Gelderland Arnhem, Stichting Vleermuisburo Geleen.
- Eichstadt, H. 1997. Untersuchung zur Ökologie von Wasser- und Fransenfledermausen (*Myotis daubentoni* und *M. Nattereri*) im Bereich der Kalkberghöhlen von Bad-Segeberg. Nyctalus N.F. :214-228
- Haensel, J. L. Itterman, (19xx) . Die Pintschbrücke Furstenwalde ein Kommunikationszentrum für Wasserfledermause (*Myotis daubentoni*)? Nyctalus N.F. 6 (6): 570-589.
- Harrje C. 1999. Etho- ökologische Untersuchungen an winterschlafenden Wasserfledermausen. Nyctalus 7-1: 78-86
- Hermans, U, H. Pommeranz & E. Ott. (2002) Erste Ergebnisse der Wiederanlage von Fledermausquartieren im Rahmen von Ausgleichs- und Ersatzmaßnahmen an Gebäuden in der Hansestadt Rostock. Nyctalus N.F. 8: 321-333.
- Limpens, H.G.J.A., A. Roschen. 2002 Bausteine einer systematischen Fledermauserfassung Teil 2-Effektivität, Selektivität und Effizienz von Erfassungsmethoden. Nyctalus 8 heft 2: 159-178.
- Limpens, H. & P. Twisk 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave van Ministerie van Verkeer- en Waterstaat, dienst Weg- en waterbouwkunde.